

1

לָהּ מְזוּנָה וְכַסּוּ יֵט וְתַרְחֵמוֹן יֵט
נִיּוּדָא אַרְי דְּרִין הוּיתוֹן בְּאַרְעָא
דְּמִצְרַיִם: כ יֵט יֵי אֱלֹהֵךָ תִּדְחַל
וְקִדְמוּהֵי תִפְלַח וְלִדְחַלְתָּהּ תִּקְרַב
וּבְשֵׁמָה תִּקְוִים: כא הוּא תִשְׁבַּחְתָּךָ
וְהוּא אֱלֹהֵךָ דְּעֵבֵד עִמָּךָ יֵט
דְּבִרְבָּתָא וְיֵט חֲסִינְתָא הָאֱלִין דִּי
חֻזוּ עֵינְיָהּ: כב בְּשִׁבְעֵין נַפְשֵׁן
נַחְתוּ אֲבָהֵתְךָ לְמִצְרַיִם וּבְעֵן
שׁוּדָה יֵי אֱלֹהֵךָ כְּכּוֹכְבֵי שָׁמַיָא
לְמַסְגֵי: א וְתַרְחַם יֵט יֵי אֱלֹהֵךָ
וְחִטָּר מִטָּרַת מִימְרָה וּקְיֻמוּהֵי
וְדִינֵהֵי וּפְקוּדוּהֵי בְּלָ יוֹמְיָא:

יֵט וְאַהֲבַתְּם אֶת־הַגֵּר כִּי־גֵרִים הָיִיתֶם
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: לד אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיךָ
תִּירָא אֶתּוֹ תֵּעָבֵד וּבּוֹ תִדְבַּק וּבְשֵׁמוֹ
תִּשְׁבַּע: כא הוּא תְהַלַּתְךָ וְהוּא אֱלֹהֵיךָ
אֲשֶׁר־עָשָׂה אִתְּךָ אֶת־הַגְּדֹלָת וְאֶת־
הַגְּבוּרָת הָאֱלֹהֵי אֲשֶׁר רָאוּ עֵינְיָהּ:
כב בְּשִׁבְעִים נַפְשֵׁן יִרְדּוּ אֲבֹתֶיךָ
מִצְרַיִמָה וְעַתָּה שָׁמַךְ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ
כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב: יא א וְאַהֲבַתְּ אֶת
יְהוָה אֱלֹהֵיךָ וְשִׁמְרַת מִשְׁמֵרַתּוֹ וְחַקְתָּו
וּמִשְׁפָּטָיו וּמִצְוֹתָיו כָּל־הַיְּמִים: ב וַיִּדְעַתְּם

לְקַט בְּדוּר

רש"י

ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש (ב"ר ט"ו ה'): (יט) כי גרים הייתם. מוס שצך אל תאמר (ל) לחצרך (כ"ט) י"ט: (כ) את ה' אלהיך תירא. ותעבוד (לו) ותדבק ב' (ל"ב), ולאחר שיכיו צך כל המדות הללו אז בשמו תשבע (תנ"ח סוף ויק' - תמורה ג'): (3) וידעתם היום. ולהתפלל לא עלתה על דעתו יותר מזה: (ל) קשה טובא אל תאמר לחצרך מאן דכר שמיא, בשלמא צ"י משפטים דכתיב וגר לא "תונה" ולא "תלחצנו" כי גרים הייתם יפה מה שפירש"י מוס שצך וכו', אלל הכא שהמזכר מהאבה מה זה מוס שצך וכו', אללא זו כוונת רבינו, שאין ואהבתם את הגר פירושו לחצבו לקרבו ולחצר ולהשתתף עמו וללמוד ממעשיו, שעל זה לא שייך נתינת טעם כי גרים הייתם, וכי בשביל שאבותינו היו משועבדים במצרים צריך לאהוב גר גרמני ואדומי או אפילו מצרי אמתמה, אדרבה מכח זה היה צריך לשנוא גר מצרי, אללא ודאי פ"י ואהבתם שלא תענה אותו ולא תלחצנו, כענין ואהבת לרעך כמוך שפירושו מאי דקני עלך לחצרך לא תעביד (רא"ם), ומה שהוליא הכתוב דכר זה בלשון אהבה, אפשר משום שהאזהב אינו נרמע לאחור אפילו הגאזב יטריח עליו ביותר, וידוע שגרים פורס רע, לזה אמר ואהבתם את הגר לקבל טרחם משאם וריבם (מ"ל), ופירושו אומרו מוס שצך וכו' עיין בגמ' שפירש שם רש"י כיון דגרים הייתם גנאי הוא לכם להזכיר שם גירות עכ"ל, ושם בגמ' היינו דאמרי אינשי דוקיף ליה זקיפא בדיוחקה (מי שיש לו תלוי במשפחתו - רש"י) לא נימא ליה לחצריה זקוף בנימא (קלה לי דג זה שכל שבחלוייה גנאי הוא לו - רש"י): (לא) הביא רבינו ב' דברים אלו מעבוד ומדבק ושינה בהם, במקום אהו מעבוד כתב ומעבוד לו, ובמקום ובו מדבק כתב ומדבק בו, כוונתו בזה, כי

אור החיים

יא) ב. וידעתם היום וגו'. פירוש מבחן וכו' שהזכיר בסמוך שמהם ילדיקו הידיעה ברורה, הידיעה הנרכיכה חלה ואומרו כי לא את בניכם וגו' פירוש טעם שאני עליכם היום פירוש אחר שעברו כל האוחות אומר וידעתם לכם זכינוי הוא לומר ולא את בניכם

אור בדור

קב) מה יום מיומים, וגם אינו אומר מה שצריך לידע. קב) פ"י היום אחר כל זה לריכס אחס להיות שלימים בידיעה. קב) ומה נתינת טעם זה על מה שלמעלה ממנו. ומירץ שכל לומר ולהדגיש נתינת טעם זה שזינוי זה שאמר "וידעתם" לנכח אינו כשאר

אס קצובין (111)

ד"ר דוד בן יוסף קצובין. כ"ס מנכני סוכניא. (הא' ה"ל"א וגמ"ל"א כ"כ ט"ו)

אונקלוס

שמות כ יתרו

של

יִמִּין עֲבַד יְיָ שְׁמִיָּהּ וַיֵּת אֶרְעָא
יֵת יִמָּא וַיֵּת כְּלָ דִּי בְּהוֹן וְנַח
בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה עַל בְּנֵי בְּרִיהּ יְיָ
יֵת יִמָּא דְשִׁבְתָּא וְקִדְשָׁהּ: יב יִקְר
יֵת אַבְוֶה וַיֵּת אִמָּהּ בְּרִיהּ דְּיִוֵּרְכוּן

יְהוָה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־
הַיָּם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיֵּנַח בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי עַל־בְּנֵי בְרִיהּ יְהוָה אֶת־יוֹם
הַשְּׁבִת וַיִּקְדְּשֶׁהוּ: ס"ב כִּבְד אֶת־אֲבִיךָ
→ וְאֶת־אִמְךָ לְמַעַן יָאֲרְכוּן יְמֵיךָ עַל

רש"י

לקט בהיר

(יא) וינח ביום השביעי. כזכור הקניז בעלמנו*
מנוחה^ב, ללמד הימנו קל וחומר לחדש שמלאכתו
בעמל וזיגיטה שיהא נח בשבת (מכילת): בדרך
ויקדשהו. ברכו בזמן^א לכופלו בששי לחם משנה,
וקדשו זמן שלא היה יורד בו (סס): (יב) למען
יארבוך ימך: אם חכוד יארכיך (ימך) ואם לאו
יקלך, שדברי תורה נוטריקון^ב הם דרשים מכלל
שינוי נוסחאות - לעמו.

ל) פי' היל"ל כי ששת ימים עשה וכו' וזיוס השביעי לא
עשה כלום, אבל "וינח" לא שייך בו, אלא ללמד
(ג"א): (לא) פי' בייך את יום הששי שילקטו בו כפל
לנרך ולכבוד יום השביעי, והקדושה היא שקדשו כמה שלא
היו צריכים לעבוד ללאת ללקוט ולהכין, ועיין מה שכתבנו
צ"ב בראשית (ב' ג') ויצרך ויקדש: (לב) פי' נוטריקון
קמיצת קיטור, כי בלשון יון קוראים לטופרים נוטריקן, ודרך
הטופרים לכמוז בקיטור (הערוד), אם היה מאמר זה דברי
חולין לא דברי תורה לא היה נשמע הפוכו אלא אם לאו לא יארכיך וגם לא יקלך רק ישארו כמו שנחלכו, אבל דברי תורה
נאמרו בקיטור נמרך ונשמע ממנו ההיפוך, וההכרח הוא ממה שהוכיחו ר"ל שגם על מצות עשה שבעשרת הדברות מענישין
(ג"א), ואחר זה אין עוד סתירה מגמרי מסכ' חולין ק"י ומקידושין ס"א: עיי"ש, כי שאני כיבוד אב הנאמר בעשרת
הדברות, וגם בזה יהיה מתורץ, הלא לא נאה ולא יאה לעשות מצוה לקבל פרס, אבל הכוונה היא על הדיוק ועל העונש

אור החיים

יא. וינח זיוס השביעי^א) כאן נחכס ה'
לאסור מלאכות אשר מנו חכמים
ארבעים מלאכות שיש בהם מלאכה שאין בה שום
טורח כלל בעשייתה כמו שתאמר המוליא כלי
מרשות היחיד לרשות הרבים או להפך וכדומה לזה
רבים וחייבה החורה מיתה עליהם, ויאמר אדם
מה טורח יש בדבר זה להתחייב לזה אמר הכתוב
כי ששת ימים וגו' וינח וגו' פירוש ודוק והשכיל
בטעם וחדע כי אין הדבר ללד הטורח לזד והרי מי
שנאמר בו (ישעי' מ') לא ייעף ולא ייגע ובו לא
יזדק לומר מנוחה אלא הכוונה היא ללד הפעולה
היוצאת אנו דנים הגם שלא תהיה בה יגיעה
וטורח, ולזה כל ששם מלאכה עליה הגם כי יעשה
אדם בלא הרגשת דבר הרי זה חייב עליה. עוד

יראה על זה הדרך כי ששת ימים עשה ה' וגו'
פירוש כי לא עשה בחכונת צריחתם שיעמדו אלא
ששת ימים^א), ומעשה ילעך ה' לחדש הצריחה
בכל יום א' ובאמלעות נפש העולם שהוא השבת
שצרה ה' נח מהתמדה המלאכה, וכמאמרם ז"ל
(ב"ר י') שהיה העולם רופף ורועד וצבא שבת עמד
בקיומו, והוא אומרו וינח זיוס השביעי^א) ויום זה
מעמיד העולם עוד ששת ימים ובכל יום ששי לערב
שכלתה חכונת העולם יבא שבת ויקיים העולם עוד
ששת ימים אחרים וכן על זה הדרך, ועיין בפרשת
בראשית (ב' ב'):

→ **יב. למען יארכיך.** אמר יארכיך שמשמע
מעלמס ולא אמר אאריך ימך.
אולי שירצה לומר כי מצוה זו סגולתה היא

אור בהיר

בין של עלמך בין של ה', וזיוס השביעי ועשיית רק עבדות ה'.
רמב"ן ק"ל הלא באמת לא ייעף ולא ייגע, ולא שייך בו מנוחה, אלא
רמב"ן וכלילו אמר לששת ימים. (ג) ופירוש אות ב"ת על יד

הַאֲדָמָה אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: ׀ ׀
 יׁ לֹא תִרְצָח: ׀ לֹא תִנְאַף: ׀ ׀ לֹא
 תִּגְנוֹב: ׀ לֹא־תַעֲנֶה בְרַעְיָךְ עַד שֶׁקֶר: ׀ ׀
 יׁ לֹא תִחַמֵּד בֵּית רַעֲיָךְ ׀ לֹא־תִחַמֵּד
 אִשְׁת־רַעֲיָךְ וְעַבְדּוֹ וְאִמָּתוֹ וְשׁוֹרׁוֹ
 וְחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרַעֲיָךְ: פׁ שְׁבִיעִי
 שׁוֹ וְכֹל־הָעָם רְאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־

יִמְנָךְ עַל אֲרֶעָא דִּי אֲלֶיךָ יְהִי
 קָדְשׁ: יׁ לֹא תִקְמֹל נַפְשׁ: קָא תִגְנוֹב:
 קָא תִגְנוֹב: קָא תִסְהֵד בַּחֲבֵרָךְ
 סְהִדוּתָא דְשִׁקְרָא: יׁ לֹא תִחַמֵּד
 בֵּית חֲבֵרָךְ קָא תִחַמֵּד אֶת
 חֲבֵרָךְ וְעַבְדָּךְ וְאִמָּתָךְ וְתוֹרָךְ
 וְחֲמֹרָךְ וְכֹל דִּי לְחֲבֵרָךְ: שׁוֹ וְכֹל
 עֲמָא חֲזָן יְתִי קָלִיא וְיְתִי בְעוֹרֵיא

וְיִתִי קָלִי שׁוֹפֵן
 וְחֲזָן עֲמָא
 שׁוֹ וְאִמְרוֹ קָמֵן
 וְנִקְבֵּל וְלֹא יוֹ
 יׁ דִי־קָמָא נָגֵן
 קָעֲמָא קָא
 קָנְסָאָה יְתִבוֹ

לקט בדיר

רש"י

(ד"ד): (לג) פי' בכל מקום שנאמר לשון זה אין פירושו שכיבה, אלא דוקא שכיבה אשת איש, וזה הקדמה לדיבור שאמ"ל להוכיח שלא תגנוב מדבר בגונב נפשות, שהלא צין לא תרצה וצין לא תנאף שאלל לא תגנוב מדברים במיחם ב"ד, וכן הוא במכילתא שמים מפורשות ואחת סתומה ללמד סתומה ממפורשת (רא"ם): (לד) ועיקר הראיה מרישא דקרא ואיש אשר ינאף את אשת איש אשר ינאף את אשת רעהו מות יומת הנואף והנואפת, ומה שמביא הסיפא, משום דמרישא למוד משמע אדרבה איפכא, שלא די לומר "ינאף" וצריך גם לומר אשת איש, אבל מסיפא צריך הרישא ראה צדורה, שלא אמר האיש והאשה (ד"ד): (לה) פי' ולזה נאמר ב' פעמים, אבל אם לא היה נאמר רק פעם אחת פשיטא שהיינו מוקמין ליה בגונב ממון ולא היינו אומרים דבר הלמד מעניינו הוא, שסתם גונב פירושו ממון (בח"י): (לו) וזו הגונב נפש כדכתיב (כ"א ט"ו) וגונב איש ומכרו ונמלל בידו מות יומת, וזו עונש, והפסוק שלפנינו הוא אזהרה (מכיל'): (לז) דייק מתיבתא "כל" המיוחס, וכן ויענו "כל" העם השייך צין על הענייה וצין על מה שאמרו "וגשמע", הגם שתיבת כל כתיב כאן ומתיבתא וגשמע כתיב צפ' משפטים, הכל אחד הוא, וצמילתא אמרו ז"ל גם חגרים שנאמר "ויחילבו" צמחית ההר, גם טפשים לא היו צהם שנאמר אמה הראית "לדעת", ורש"י לא הביאם שאינם מוכרחים על פי פשוטו, ונמרפאו מכל מומיהם בקבלת התורה דכתיב (משלי ד' ל"ג) ולכל בשרו מרפא, אז משום שביא צריך להיות צריא ושלם בגופו, ואז כל ישראל התנבאו, והגם שכבר למדנו לעיל בפסוק לעיני "כל" העם, השמיענו כאן שנמרפאו רפואה שלימה וגם אח"כ נשאר צמחית בשלימותם, ולזה ינאף ליה לרצונו להביא אלם וחרש דוקא כאן לומר שגם הם נמרפאו רפואה שלימה (מ"ל), ואם לא יאמר סומא למעלה רק כאן, היינו יכולים לומר שמעשה שהיה כך היה שלא היה צהם שום מוס בטבע מחולדותם, וצוה אין שצח ומעלה כל כך, לזה הביא הדרוש למעלה ששם דיבר הקב"ה למשה ואמר לעיני כל העם, אח"כ הוא הבטחה, ואין שייך להבטיח בדבר שהוא כבר כן בטבע, ודאי שהיה צהם מוס והבטיחם שיתרפאו, ולזה דדק רש"י שם ואמר שנמרפאו כולם מה שלא אמר כן הכא (ד"ד), והגם שאמר בדיבור הקמוץ רואים את הנשמע, והיה זה ראה נסוי, אח"כ אין ראה שלא היה שם סומא, כי כמו שהפקמים ראו דרך נס ראה גם הסומא, אין זו קושיא, ששם המדובר רק מהקולות, אבל הלפידים ואת ההר עשן ראו צעיניהם, ולזה לא הביא רש"י כאן צד"ה "את הקולות" רק וכל העם רואים (ש"א): (לח) הגם שנוכל לומר שראו בחוש השמיעה, כי יוכל להיאמר ראה על כל

כן לאו ומכלל לאו הן (סס): (יג) לֹא תִנְאַף. חֲזָן נִיחָוֵף אֲלֵא צִהַשְׁתָּ אִישִׁי, שְׁנֹאֲמַר (ויק' כ' י"א) * מוֹת יוֹמַת הַנוֹאֵף וְהַנוֹאֶפֶתִי, וְאוֹמַר (ויח' ע"ג ל"ג) הַחֹשֶׁה הַמְנַאֶפֶת תַּחַת אִישׁוֹ תִקַּח אֹתוֹ זָרִים: לֹא תִגְנוֹב. בְּגוֹנֵב נַפְשׁוֹת הַכְּתוּב מַדְבַּר, לֹא תִגְנוֹבוּ (ויק' י"ט ר"ח) בְּגוֹנֵב מִמּוֹנִי, אוֹ חֲזָנוּ אֲלֵא זֶה בְּגוֹנֵב מִמּוֹן וְהַלֵּן בְּגוֹנֵב נַפְשׁוֹת, אֲמַרְתָּ דְבַר הַלְּמַד * מַעֲנִינוּ מִכֵּ לֹא תִרְצָח לֹא תִנְאַף מַדְבַּר צִדְדֵר שְׁחִיבִין עֲלֵיהֶם מִיַּתַּח בֵּית דִּין חָף לֹא תִגְנוֹב דְבַר שְׁחִיבֵי עֲלוּ מִיַּתַּח צוּחֵ דִּיןִי (מכיל' - סנהד' פ"ו): (טו) וְכֹל הָעָם רְאִים. מַלְמַד שְׁלֹא הִיב צְהַם אֶחָד סוּמָאִי, וּמִנִּין שְׁלֹא הִיב צְהַם אֶלֶם תְּלַמּוּד לוֹמַר (י"ט ח') וַיַּעֲנוּ כָל הָעָם, וּמִנִּין שְׁלֹא הִיב צְהַם חֲרַשׁ תְּלַמּוּד לוֹמַר (כ"ד ז') נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע (מכילתא - תמ' ע'): רְאִים אֶת הַקּוֹלֹת. רוֹאִין אֶת הַנְּשִׁמָּעִי (שאי אפשר לראות צמקום אחר שיינו נוסחאות * ואיש אשר ינאף את אשת איש אשר ינאף את אשת רעהו. * למד.

(מכיל'): את
 וינעו. חזן נוס
 נרתיעין לאחו
 ומלככי השר
 שלאמר (תה"י)
 שצח פ"ח): (ח)
 בעולם (מכיל')
 צבדו* נגלה
 שיינו נוסחאות * בעצ
 המקשן שלא היו
 פירוש המציה ע
 כי מה שנמרפאו
 התנועות תמי
 (בא"י): מא
 מקום, ומי שלא
 מקום שהוא חו
 מעט מעט שהי

אריכות ימים
 צהם סגולות

מז. דבר

מקבלין ממך
 נסתכן והוא

יוס השביעי נח
 ונשמעה נתיית ונו

הַלְפִידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֵת־הַהָר
 עֵשֶׂן וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנְעוּ וַיַּעֲמֵרוּ מֵרַחֵק׃
 וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר־אֵתָה עִמָּנוּ
 וְנִשְׁמָעָה וְאֶל־יְדֹבָר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן
 נָמוּת׃ י וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם אֵל־
 תִּירְאוּ כִּי לִבְעֹבוֹר נַפְוֹת אֶתְכֶם בָּא

וַיֵּת קוֹל שׁוֹפָרָא וַיֵּת טוֹרָא תַּנְנִין
 וְחֻזָּא עָמָא וַזְעוּ וַקְמוּ מִרַחֵיקִי׃
 טו וַאֲמָרוּ קְמֹשָׁה מִלֵּל אֵתָה עִמָּנָא
 וְנִקְבְּלִי וְקָא יְחַמְלֵל עִמָּנָא מִן קָדָם
 יי דִּיקָמָא נְמוּתִי יי וַאֲמַר מֹשֶׁה
 קְעָמָא קָא תִדְרַחֲלוּן אֲרִי בְדִיִּי
 קְנַסְמָא יִתְכוּן אֲתַגְלִי קְכוּן יִקְרָא

לקט בדור

רש"י

(מכיל): את הקולות. היוצאים מפיו הגבורה^{טו}:
 וינעו. חין נוע חלל זיע^{טז} (סס): ויעמדו מרחק. היו
 נרחטין לאחוריהם י"ב מיל כחורך מחניהם^{טז},
 ומלאכי השרת צחין ומסייעין אותן להחזירם,
 שנאמר (תהי"ס"ה י"ג) מלכי לבאות יודון וידון (מכילי -
 שבה פ"ה): (יז) לבעבור נמות אתכם. לגדל אחכס
 צעולס (מכילי), שילא לכס שס צאומות^{טז} שהוא
 צכצדו* נגלה עלובס: נמות. לשון הרמה וגדולה,
 שנינו נוטאות - בעצמו וכבודו.

המקשן שלא היו ז' קולות רק ה' קולות (נח"י): (מ) חין הפי שפיצה זו פירושו זיע, זה חינו, כי פשוט הוא שכל מקום
 פירוש התיבה ענין התנועות כמו נע ונד תהיה צורך, אלא פירוש דברי רבינו הם, שכל חין ענין לומר שהתנועות בגופם,
 כי מה שנתרחקו ממצבם לאחור זו היתה תנועה אחת, ועל זה היל"ל וילכו ויעמדו או וישונו ויעמדו, ולשון וינעו מורה על
 התנועות תמיד, אלא ודאי פירושו התנועות בלב וצדעת ובכת העולם, והוא ענין הרחת והפחד, כלומר מודעו
 (בא"י): (מא) שאל שאלו מן מחניהם לא נקרא רחוק, כמו לגבי פסח שני שכל מי שהגיע מוק העזרה הוא בקירוב
 מקום, ומי שלא הגיע אל פתח העזרה הוא בריחוק מקום, וא"כ מי שהיה עומד אלל ההר ממש היה נרעע לאחוריו עד
 מקום שהוא מוק למחנה, והוא י"ב מיל (ג"א). והיו מלאכי השרת מדדין אותן (גמרא) ופירש"י מסייעין אותן להתקרב
 מעט מעט שהיו חלשים כשהם המדדה את צנה צתחלת הילוכו עכ"ל: (מב) הוכרח רש"י להוציא התיבה מפשוטו, ואינו

אור החיים

אריכות ימים מלבד שכרה מה, כי יש מלות שיש
 בהם סגולות ופלאות מלבד שכר אשר קבע להם ה'
 וזו גילה אותה ה':
 מז. דבר וגו'. י"א) פירוש ואם ללז כי כשידבר ה'
 עמנו נקבל גזירותיו, מעתה הרי אנו
 מקבלין ממך י"ב) ואם כן חין לורך צדבר ולמה
 נסתכן והוא אומרו פן נמות. עוד ירצה על זה

אור בדור

יום השביעי נח ופסק מלבראות עוד. רנא) אומרו דבר אמה ונשמעה, וכי אם ה' ידבר לא נשמעה, במי. רנב) ופי'
 ונשמעה נתיי ונקבל, כמו וישמע יעקב אל אביו. רנג) ק"ל וכי מה זו נחמה עושה שלבעבור נמות, ולהס פחד מיתה, ואח"כ אמר

הנושא את האשה פרק שנים עשר כתובות

קנ

מאי למקום שאמה דקמי מילתא פקוקה... דאבר ליה יריא לחבריה לחתינה... דמיו מוגזר... דמיו מוגזר... דמיו מוגזר...

ולא תמן אלל ליה עמינה לרמיח... דקמי מילתא פקוקה... דמיו מוגזר... דמיו מוגזר... דמיו מוגזר...

עין משפט... עין משפט... עין משפט... עין משפט... עין משפט...

ג"כ י"ב ו"א... ג"כ י"ב ו"א... ג"כ י"ב ו"א...

ג"כ י"ב ו"א... ג"כ י"ב ו"א... ג"כ י"ב ו"א...

ג"כ י"ב ו"א... ג"כ י"ב ו"א... ג"כ י"ב ו"א...

ג"כ י"ב ו"א... ג"כ י"ב ו"א... ג"כ י"ב ו"א...

ג"כ י"ב ו"א... ג"כ י"ב ו"א... ג"כ י"ב ו"א...

ג"כ י"ב ו"א... ג"כ י"ב ו"א... ג"כ י"ב ו"א...

עין משפט... עין משפט... עין משפט... עין משפט... עין משפט...

עין משפט... עין משפט... עין משפט... עין משפט... עין משפט...

עין משפט... עין משפט... עין משפט... עין משפט... עין משפט...

עין משפט... עין משפט... עין משפט... עין משפט... עין משפט...

עין משפט... עין משפט... עין משפט... עין משפט... עין משפט...

הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס...

הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס...

הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס...

הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס...

הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס...

הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס... הש"ס...

האלהים והבאת אתה אתיהדברים
 אליהאלהים: והזרתה אתהם את
 החקים ואת התורת והודעת להם
 אתיהדרך ילכו בה ואתהמעשה
 אשר יעשון: כא ואתה תחזה מכל

אוקפן מן קדם יי ותהי מיתי את
 ית פתגמא לקדם יי: ויתזר
 יתהון ית קמא וית אוריתא
 ותהודע להון ית אורחא דיהבון
 בה וית עובדא דיעבדון: כא ואת

לקט בהיר

רש"י

ימין ושמאל מפירש"י בשם המכילתא עיי"ש, אלא פירושו
 אני חסן לך ענה, אבל מי אני צור ולא אדע ועיני צר לי
 ועמתי לא תכון רק צאופן שיהיה ה' עמך ויטכיס לענה זו,
 והוא"ו של ויהי פירושו אם יהי ואח"כ מפרש רש"י צימר
 ציבור, הלא ענה זו של יתרו הוא ואיך אמר שיהיה ה' עם
 (רא"ם): מט) חיצת, מול" פירושו זה לעומת זה כמו ב' בני אדם המדברים זה עם זה פנים אל פנים, ופירוש הלמ"ד
 של לעם לצורך העם, כלומר עמוד לפני הקב"ה לצורך העם (רא"ם): ג) צוה מהיה מול האלהים לצורכם שציבא דברי
 רבותם לשאל עליהם, כי ללמד אותם תורה ומצוות היאך יתנהגו אמר צפסוק הסמוך והזרתה אתהם וכו' והודעת להם וכו'
 א"כ דברים זה בהכרח שהוא דברי רבותם (רא"ם): בא) מדאמר תחזה לשון חזון כדכתיב (צרח' ע"ו א') היה דבר ה'
 אל אצרכם במחזה, או מחזה שדי יחזה (במד' כ"ד ד'), שהוא לשון נבואה, ולא אמר מצחק, גם אמר חיצת ואתה ללא צורך
 שהלא תחזה עצמנו הוא לשון נוכח, ודאי שפירושו שרק אתה תוכל לעשות זאת (רא"ם):

האלהים. שליח ומליך צינותס"ט למקום ושאל
 משפטים מאתו: את הדברים. דברי ריבוסתס"ט:
 (כא) ואתה תחזה. צרוח הקדש"ט שעליך (סס):

אור החיים

בכל אחד, משה לצד מעלתו, והזקנים לצד היותם
 רבים, או אפשר שנחכו צאומרו גם אתה לרבות
 העם שגייע להם הלחות אנשים כשיהיו ממתינים
 זה לזה בדיון, ואומרו גם ב' לרבות הגם שינערך
 הוא עם הזקנים"ט):
כא. ואתה תחזה. פירוש לא שהעם ימנו
 עליהם אלא הוא יחזה. עוד רמז כי
 לצד זה יחשב כאלו הוא השופט כיון שהם שלוחיו
 ויטול חלק בצמאות"ט):
מבל העם. פירוש הגם שימלא בני אדם
 שיראה בעיניו"ט) כי הם ראויים לדבר, אף
 על פי כן לא יהיה מתרצה בהם עד שיבקש כל
 העם ויקח הגדול שכולם בכל צחינה מצחינות
 הטובות המנויות בדבריו:

אנשי חיל וגו'. אמר ד' הדרגות כנגד ד' מינויים
 המוזכרות בדבריו, כנגד שרי אלפים אמר
 אנשי חיל, חיצת חיל תגיד עולם השלמת האושר
 והמדות והגבורה וכללות השלימות"ט), כי כן לריך
 להיות שר האלף, וכנגד שרי המאות אמר יראי
 אלהים כי לצד פרט זה לא ינערך כל כך אלא
 כשיהיה ירא אלהים ראוי להתמנות שר למאה,
 ודקדק לומר יראי אלהים"ט) שצריכין להיות יראים
 יראת העונש"ט), כי יש לך לדעת כי הירא בצחינת
 שם הוי"ה לצד שיהיה צדעתו כי ה' רחום וחנון
 לפעמים יחטא ויסמוך על רחמיו כי יאריך אפו
 וכדומה אבל יראת העונש תרעיד המשכיל, וכמו
 שתמלא שכל גדולי עולם יראים מדקדוקי המשפט
 הגם כי יודעים שמעשיהם ישרים ונכונים, ולא

אור בהיר

דבריו כן הוא. (בד) וכל זה לדברי רז"ל. (בז) למה לומר ואתה, הלא עמו מדבר, אם לא למעט. (בז) וזה מענה למשה,
 לפי מה שהבין יתרו שלא רצה לאבד מצוות שבאו לידו. (בז) חיצת מכל מיותר, וגם חיצת העם פשיטא. (בז) בהשקפה
 ראשונה. ג) כמו אשת חיל מי ימלא. גא) ולא אמר יראתה. גב) פירוש יראת העונש גם כן, ולא נא למעט אהבה ויראת

תחזי מכל עמא
 דתקליא דיי גברי
 לקבליא ממון ותג
 אלקין רבני מאון

אנשי חיל. עשו
 ולהכיר פנים: אנ
 (סס), שכן כדאי ל
 דבריהם נשמעין:
 ממונס"ט) דיון (ט)
 דיינא דמפקין נמ
 שרי אלפים. הכ
 אלק"ט): שרי מ
 חמישים. י"ג לו

להאמינו צאומרו דבר,
 נחשד הוא להעיד בנ
 גמור הוא ונכלל בירל
 עצמו, ואלס קרוב לו
 לו שס ספק בדבר ו
 דינא, ומי שאינו עוש
 ממון שלו, א"כ הרי
 מחצירו וכנס נחשד
 יקבד ראיתי שהבין ו
 ומשום מראית העין
 עיי"ש, אבל רש"י לא
 וימנין דמיתקרי לדי
 שחד עכ"ל: גה)
 להשמיענו) דשרים נ
 קצת (וכן הקשו במו
 אנשים סך הכל 100
 הכל 593,400, מ
 581,400, מסכוכ
 פשוטים, ושרים סך
 נחתו מו"ל לדקדק נ
 מ

ולמד ממאמר
 צמעשה צעלת או
 ע"ה יעויין שם

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

מסורת הש"ס

מסורת הש"ס

קמ"א ב' ח"י ט"א ...

ה"מ לא תשקע ועשה ...

לא יהיה בך אביון ...

לא יהיה בך אביון ...

היה ר' ישמעאל ברבי יוסי ...

היה ר' ישמעאל ברבי יוסי ...

לא יהיה בך אביון ...

לא יהיה בך אביון ...

לא יהיה בך אביון ...

היה ר' ישמעאל ברבי יוסי ...

היה ר' ישמעאל ברבי יוסי ...

אסרטיא. דרך כניסה ...

אסרטיא. דרך כניסה ...

אסרטיא. דרך כניסה ...

אסרטיא. דרך כניסה ...

אסרטיא. דרך כניסה ...

לברי ססיה בןו ...

לברי ססיה בןו ...

לברי ססיה בןו ...

מסורת הש"ס ...

מאתים ושבעים ושבעה ק"כ¹⁵ לאוין. ושבעים ואחת עבירות שבמיתות ששה ענשים הרי אילו שלש מאות וארבעים ושמונה מצות לא תעשה.

ואלו מצות קום עשה

- א (—) קרית שמע ב יב יג ותפילין^ה ג (טו) ומזוזה. ה (יד) ציצית ה (טו) ומילה ו (ט) פדיון הבן ז (פא) ופדיון¹⁶ פטר חמור. ח (עט) והפרשת בכורות שור וכבש או עז ט (ריב) ופריה ורביה י (קכז) תרומה גדולה יא (קכז) ומעשר ראשון. יב (קכט) תרומת מעשר יג (קכח) מעשר שני יד (קל) ומעשר עני. טו (קמז) ראשית הגז טז (קמג) והמתנות. יז (קלג) חלה יח (קכח) בכורים יט (קעא) שקלים כ (כ) עורות קדשים³. כא (—) והמורם תרומה מתודה³. כב (—) וחזה ושוק³ כג (יט) וברכת המזון כד (יא) ותלמוד תורה. כה (ה) מאה ברכות בכל יום³. כו (ט) קידוש השם כז (ג) ואהבת השם כח (ד) ויראת השם כט (—) לעבד לשם⁷ ל (ו) להשבע בשם⁸ לא (ו) ← ולדבק בשם⁷ לב (ח) וללכת בדרכיו. לג (—) להלביש ערומים¹. לד (—) לקבור מתים⁹ לה (—) לגחם אבלים¹⁰. לו (—) בקור חולים¹¹. לז (—) ואהבת שלום. וצדק אמת⁶ לח (—) ללמוד¹² לט (—) וללמד¹³. מ (—) לשמור¹⁴ מא (—) ולעשות¹⁵ מב (צד) מוצא שפתיך תשמור ועשית. מג (ריא) מורא מד (רי) וכיבוד אב ואם מה (כא) מוראת מקדש מו (—) ושמור שבת¹⁷ מז (—) ושמחת שבת¹⁸ מח (—) ועינוג¹⁹. מט (—) והחיות את¹⁰ נ (קצז) והלואת אביון¹⁹. נא (קצט)

פירוש הרע"ז הילדסהיימר

הגהות הרא"ש פרויב

15. נתיאשתי למצוא גדר הגיוני במנין הלאוין, ובפרט מאיזה טעם חשב הבה"ג ב' לאוין חלקי פסוק כשנים ופעמים רק אחת, והגאון מהראש"ט ניסה למנותן א' א', אכן נשתייר לו ה' כמש"כ בסוף מנין הלאוין, ומלבד שהשוואתו דחוקה מאוד, גם נסתר מחילוף הנוסחה שלפנינו מנוסחת הילדסהיימר. (רעז"ה)

16. בנוסחת הילדסהיימר ליתא לחיבת פדיון והוא יותר נכון דהא שייך גם עריפה (רעז"ה), וכהוראב"ד בהל' בכורים פי"ב ה"א, אולם הרמב"ם עשין פא פב מנה פדיון ועריפה לב' עשין. (רנצ"ה)

17. צ"ל שהוא מ"ע דשבתון, או קידוש בזכירה או כיון, דשמירה הוי לאו ואין עינוג למ"ע. (רעז"ה)

18. צ"ע דמצות שמחה נאמרה בשבת ולא כיו"ט (רעז"ה). והגם שבספרי בהעלותך עה"פ "וביום שמחתכם" דרשינן אלו השבתות, מ"מ הוכיח הגר"י פ פולא (ח"א עמ' 512) שלדעת הבה"ג אין מצות שמחה בשבת מדכתב בהל' אבל "והלכתא שבת עולה ואינה מפסקה מ"ט ענג כתיב בה, הרגלים מפסיקין ואין עולין מ"ט שמחה כתיב בהו". (רנצ"ה הע' 340)

קיצו*. ואם תמהו כי מנה צוה הגאון רק רע"ז לאוין במלקות וע"א נשטה עונשין, ומספר העונשין עלו מכוונים כאשר סדרנו בהגרת פסח ומילה, אולם מספר הלאוין נתוספו עליהם חמש, אבל כי יש לנכות מהלאוין מלוה טו כא ו כה כט, שהיא ל"ת מלאכה דשבת שנכפל בחייבי סקילה וזויה"כ שנכפל בחייבי כרימות ולא תרנח בחייבי הרג ולא תנאף שהוא א"ל ולא תגנב שהוא גונב נפש ושניהם בחייבי חנק, וינוכו אלה מהמנין וישאר רע"ז. ויצוהר הענין בדברינו לקמן א"י.

א. ועי' רמב"ן סוף שורש ט'. ב. ע"ל בדברינו אות ד. ג. כוונתו ז"ל צוה למפלה מואתו מעבודו וכדעת הרמב"ם ז"ל במ"ע ה' וכלל זה גם יתר הצרכות שהם דרבנן וע"ל אות לו. ד. מפסוק ולעבדו בכל לבבכם וכדרשם הספרי להלן ליחיד כאן לציבור להלן לתלמוד כאן למעשה, עי' רמב"ן מ"ע ה'. ה. עי' במגילת אסתר מה שהתנגל צוה נגד טענת

הרמב"ן מ"ע ז'. ו. נסה"מ עשה ו' פירשה להתדבק עם החכמים בדברי הספרי. ז. סוטה יד, א ע"ל בדברינו אות ב. ט. שם. י. שם וז"מ שם לא נזכרה אלא לכן גילו. יא. ז"ל אמת ולדק ובלא נקודה אחרי שלום, וכוונתו זה"ג לוכל העם על מקומו יצא בשלום. יב. עי' סוטה לו, א ללמוד וללמד לשמור ולעשות הרי ארבע וע"ל בדברינו אות א ב. יג. שלא יהא הילוך ודבורך של שבת כשל חול. יד. ולקדוש ה' מכוזב. טו. וקראת לשבת עונג, ומפורש בפי' כל כחצי חיוב הכבוד והעונג. טז. ופי' אחיך עמך, תוי"כ וז"מ סב, א ורמב"ן בתוספתו ס"י א פירשה להגיל חצירו מרעה. יז. אם כקפ תלוה ה"ו חובה, מכלילת.

הגהות הראש"ט אות טז ... ורמב"ן בתוספתו ס"י א' פירשה. [צ"ל] ס"י ... שגה וערבב שני ... נפרדים ... קאי אקרא ... דגר תושב קרא דוחי אחיך עמך דישראל מצוה ... לת היא ומנאה ... שם בסי' ... ע"ש אישחמיטתיה דברי היראים ס"י ק"י [נר' דצ"ל ק"יח, וע"ע ס"י קנ"ו — העורך], עיי"ש. (רי"פ)

סכר הלכות גדולות
מכון כנסת

ולגדע עבודה זרה [אשרות אלילים]⁶ [קכז] (-) לאכול קדשים²⁴ קכח (-) ומעשר שני בירושלים²⁵ קכט (-) לשבות עבדך ואמתך ובהמתך כמוך קל (-) שמח לוי וגר יתום ואלמנה בשילוש רגלים²⁶ קלא (רד) השב אבדה קלב (קצד) ושילום גזל קלג—קלז (קיד) וחמשה חומשין²⁷ קלח (-) נר שבת²⁸ קלט (-) נר חנוכה²⁹ קמ (-) נבלה לגר תושב³⁰ קמא (רז) לאהוב גר צדק קמב (-) אהוב משפט קמג (-) צדוק הדין³¹ קמד (נו) להיות תמים³² קמה (קצה) לעשות צדקה קמו (-) לרדוף צדק קמז (-) לגמול חסד³³ קמח (-) שמחת כלה³⁴ קמט (ר) שכר שכיר ביומו קנ (ג) לטעון קנא (רב) ולפרק עם הבורך קנב (קמח) שילוח הקן קנג (קצג) והכן יתד על אונך³⁵ קנד (-) ליראה מן החכמים³⁶ קנה (ריז) מצות חליצה קנו (רסז) ויבום קנז (רח) צדק הינין קנח (יע"ש) ושילום מדות קנט (-) ביעור שביעית קס (קלא) וידוי מעשר קסא (קלב) מקרא בכורים קסב (סז) ומצות הקהל³⁷ קסג (-) והתקדשתם והייתם קדושים³⁸ קסד (-) והוי שפל רוח³⁹ קסה (קפח) למחות זרעו של עמלק קסו (צא) לשרוף גוטר באש⁴⁰ קסז (רע) לקום מפני שיבה⁴¹ קסח (-) ע"ש) ולהדר פני זקן⁴² קסט (קנו) ביעור חמץ קע (קמח) וכיסוי הדם קעא (קט) ומבילה בזמנה⁴³ קעב (פג) ומצות נדרים ונדבות ועולות ושלמים קעג (סס—עב) וחמא [חטאת ואשם]⁴⁴ קעד (עג) להתכפר בתחנונים ובקרבן קעה (קח) טמאים לטהר (בהזאות) [הזאה] ומבילה וקרבן (אחד) כראוי קעו (רז) מצות מלך לכתוב לו ספר תורה לשמו קעז (לח) מצות כהן גדול ליקח בתולה קעח (-) להביא פר הבא על כל המצות⁴⁵ קעט (-) ופר יום הכפורים קפ (-) ועשירית האיפה [לחינוך] קפא (מ) (הביתי כהנים) [חביתין]⁴⁶ 25.

פירוש הרע"ז הילדסהיימר

24. ע' ראש"ט, ואפשר לסייעו מלשון אזהרות ר"א הזקן (עמ' 57) "שמח כלה בהשיית חנה", ואזהרות ריב"ר (מו ע"ב) "ולשמח חתנים היות שמחת עולם בראשם". אולם ביראים סי' רכח מבואר שהכוונה למצות "ושמח את אשתו אשר לקח" (דברים ד, ה) וכ"כ מאזהרות ר"ש (עמ' 141) "נקיות לבית לבא לשמח בבלה", ובאזהרות רשב"ג (עמ' 66) "וחתן כל שנתו יהיה נקי לביתו". (רנצ"ה הע' 387).

25. ממוני המצוות שהולכים בדרך הבה"ג גר' לא כהראש"ט שחילקן לשתי מצוות, וכן נקטו האחרונים בדעת בה"ג דהוי מצוה א'. (רנצ"ה הע' 409)

הנהגות הרא"ש פרויב

החליף נוטל מה שהחליף שנה' ופסילי אלהיהם מגדעון וכ"ה צע"א מת. וממ"ק מנה בזה ז' מלות. לב. תרווייהו מקרא דואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגן כו' ונכורות כקן ולאן. ועי' רמז"ן בתוספותיו סי' א' ורמז"ס עשין פט וע"ל דצרינו אות ה'. לג. ושמחת והלוי והגר והימוס והאלמנה, הרמז"ס כללם במצות שמחת הרגל, וע"ל דצרינו אות ג'. לד. הרמז"ס לא מנה רק חומש דתרומה וכללו עם קודש ונטע רעבי ומע"ש חישב לחלק המנה, ודגולות כללו דצין האשם וכן דמעילות רק דנקטו צסה"מ צעשה קי"ח אגב תרומה. לה. ע"ל אות לו. לו. סמ"ק מנאה צפי

רל"ט. לו. סמ"ג מנאה צעשין יז ופירשה להנדיק דינו של השי"ת מפקוק וידעת עם לנצך כי כאשר ייקר וגו'. למ. מנאה הרמז"ן בתוספותיו סי' ת. לע. ז"מ ל, א אה הדריך זו גמילות חסד. מ. צרכות סא, א מכאן למדה תורה ד"א שיחזור גדול עם הקטן צטושציונות. מא. וע"ל דצרינו אות כא. מב. ז"ק מא, צ אה ה' אלהיך תירא לרבות ת"מ, והרמז"ס צשורש צ' הקשה עליו מפני מה לא מנה ג"כ כבוד צעל אס ואשת אב ואחיו הגדול, והרמז"ן השיב יפה שהם כלם נגזרים לכבוד אב ואם ע"ש. מג. חישב צכאן המנוה המוטלת על כל יחיד לינך הוא ונשיו וטפיו, ומשנה ג"כ צפרשה להיותה מנות המלך והצבור. מד. עי' רמז"ן שורש ד' שפירשה להיות קדושים מלהטמא צאכלת השרצים והרמזים. מה. עי' יראים סי' כב. מו. ע"ל דצרינו אות יז. מו. עי' קידושין לב, צ ולג, א. מז. הרמז"ס לא ספר להא דמנוה צמנה, ומנה דין הטבילה כדרכו. מט. כנ"ל להגיה ע"ל דצרינו אות ג. נ. ע"ל

נה (קלה) השמטת שביעית. עשה זו ליחא במנין העשין להבה"ג, גם בה"ג כתי"י רומי ליחא והמגיה כאן הוסיפה מדעתו. (רי"פ) קכו. לאכול קדשים. קכח. ומע"ש בירושלים. שגה בזה, דודאי להבה"ג קדשים ומע"ש אין גמנים אלא מצוה אחת דנכללו בקרא בציווי אחד כדרכו של בה"ג כיו"ב למנותן לאחת כמו אתנן ומחיר, עמוני ומואבי וכיו"ב, כ"ש כאן דגם מסקנת הרמב"ן כך הוא וכמש"כ הרשב"ץ עשין ס"ג עי"ש. (רי"פ)

ספר מצוות צדוקים
מבין יחשאים

מגילת אסתר פרק שני המצות הרמב"ן

ההנהגה

הנהגה ראשונה על לב עשן כבוד ורוב כבוד

לב שבח

לדבריהם וכו' דא קמן כמנהג המורשת

פרק שני המצות הרמב"ן

כפי של קודם (דף י"ט) ובמקומות אחרים

הנהגה

מחרית לעשות הענינים והם כולם בלי ספק

הנהגה

הנהגה ראשונה על לב עשן כבוד ורוב כבוד

פרק שני המצות הרמב"ן

כפי של קודם (דף י"ט) ובמקומות אחרים

הנהגה

מחרית לעשות הענינים והם כולם בלי ספק

הנהגה

הנהגה ראשונה על לב עשן כבוד ורוב כבוד

פרק שני המצות הרמב"ן

כפי של קודם (דף י"ט) ובמקומות אחרים

הנהגה

מחרית לעשות הענינים והם כולם בלי ספק

הנהגה

הנהגה ראשונה על לב עשן כבוד ורוב כבוד

15

פרק שני המצות הרמב"ן

כפי של קודם (דף י"ט) ובמקומות אחרים

הנהגה

מחרית לעשות הענינים והם כולם בלי ספק

הנהגה

הנהגה ראשונה על לב עשן כבוד ורוב כבוד

לה מכל לבלתי הוירד מיהר מיהר... הרב י"ל להו"ד (ד') כל היסוד...

ואמרו את הדרך זו גמילות חסדים, ילכו זה בקור חולים, בה זה קבורת מתים, ואת המעשה אלו הדינים, אשר יעשו

גלה להאכל עולה עם המז"ק על גלו... ומה שאמר שמה (ד) חוקר איתל העל...

הרמב"ן מבא

ועיני נבנים נבנים (דף מ"ה) ד"ה רואה... ולכר פ"ן הימים מעילה אלה על קצו...

זכור פ"ה המצוות (דף ע"ג) ד"ה רואה... ולכר פ"ה המצוות (דף ע"ג) ד"ה רואה...

כנאת סופרים קנאתו גמלו לכל אדם ואתה מרוב... וענינים הנכבדים לכל אדם ואתה מרוב...

לכ שמה לכ שמה לכ שמה לכ שמה... לכ שמה לכ שמה לכ שמה לכ שמה...

יר שאלין בו פקוק לוקח י' לני לקבל וכן נראה מלבושו בגרמה מלבושו ויחיתא, היה רחמי דכינו בו היה הוא זכמים בזה הפקוק וזו אף על פי שערותו זכות, כי גם בו לא יזיק לנעם דרך הרב

והה דע"ב לכותוב המס' קט"ל קוש"ה אף שירי הכל למר ויחיה לו עשה דלי ומהל לא עכ"ל והו' דוק: אלה לכולל כתיבם וכימות דין וליקין וליס, ר"ל ולא נמי

לכ דע"ב לכותוב המס' קט"ל קוש"ה אף שירי הכל למר ויחיה לו עשה דלי ומהל לא עכ"ל והו' דוק: אלה לכולל כתיבם וכימות דין וליקין וליס, ר"ל ולא נמי

לכ דע"ב לכותוב המס' קט"ל קוש"ה אף שירי הכל למר ויחיה לו עשה דלי ומהל לא עכ"ל והו' דוק: אלה לכולל כתיבם וכימות דין וליקין וליס, ר"ל ולא נמי

לכ דע"ב לכותוב המס' קט"ל קוש"ה אף שירי הכל למר ויחיה לו עשה דלי ומהל לא עכ"ל והו' דוק: אלה לכולל כתיבם וכימות דין וליקין וליס, ר"ל ולא נמי

לכ דע"ב לכותוב המס' קט"ל קוש"ה אף שירי הכל למר ויחיה לו עשה דלי ומהל לא עכ"ל והו' דוק: אלה לכולל כתיבם וכימות דין וליקין וליס, ר"ל ולא נמי

לכ דע"ב לכותוב המס' קט"ל קוש"ה אף שירי הכל למר ויחיה לו עשה דלי ומהל לא עכ"ל והו' דוק: אלה לכולל כתיבם וכימות דין וליקין וליס, ר"ל ולא נמי

בשאר מקומות ולא ירממוהו מן מה ר' יצחק (ה) והוריה יבנהו ועל אשמה...

ואמר כי ג"ש (והכר מה אלו) וכבר מה הכר זה... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

פקוק כי כן הוא מקובל אולם אף על פי שלא נמצא דבורים... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

ועל רק מן הפסוק ה מדברי הכר שכן ירממוהו לא אשמה...

עולה וזהו שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

הלאו שהיהו עם הם לאו המנוסים במרה... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

זוהי הנכנס בנינים... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

על שכן לא יבנהו מן מה ר' יצחק (ה) והוריה יבנהו... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

על שכן לא יבנהו מן מה ר' יצחק (ה) והוריה יבנהו... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

על שכן לא יבנהו מן מה ר' יצחק (ה) והוריה יבנהו... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

על שכן לא יבנהו מן מה ר' יצחק (ה) והוריה יבנהו... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

על שכן לא יבנהו מן מה ר' יצחק (ה) והוריה יבנהו... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

על שכן לא יבנהו מן מה ר' יצחק (ה) והוריה יבנהו... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

על שכן לא יבנהו מן מה ר' יצחק (ה) והוריה יבנהו... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

על שכן לא יבנהו מן מה ר' יצחק (ה) והוריה יבנהו... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

על שכן לא יבנהו מן מה ר' יצחק (ה) והוריה יבנהו... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

על שכן לא יבנהו מן מה ר' יצחק (ה) והוריה יבנהו... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

על שכן לא יבנהו מן מה ר' יצחק (ה) והוריה יבנהו... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

על שכן לא יבנהו מן מה ר' יצחק (ה) והוריה יבנהו... וכן נראה שיש לומר שיש להם... וכן נראה שיש לומר שיש להם...

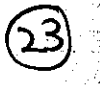
ספר

שרש שני

המצות

הרמב"ן

הרמב"ן

שחקרו ודעו היטב על פשט הפסוק והספיקו שזו אפרספיר נאמן... פירושו הס. וזה עמנו המביא (ר') אוהם העשירי נחמה, ולא נלמדו רק גני"ש ולא

עולה מיין המצות לאלפים רבים. ואולי החשוב שאני בורה מלגמנות לדיותו בלתי אמתיות היותו הרין הויזא אבל

ריבוי ופשטה דקרא ותן כיה (גיפין דף ע"ו). וכן (י') החירו שבה המורה לקבוע ההדס כמו שפיעו (ר"ה דף כ"ח). על פי חז"ל מהללן עמו וקשיות המעשים קיים מהללן

לבו ואמנו ומקלל אוהם עלה נאמר במורה לה מקלל אהך אלה שחייב מיתה למי שסבה או קלל שנאמר להם ולדומים

במה היא אמת או בלתי אמת, אין זו הסבה. אבל הסבה כי כל מה שיוציא אדם ענינים מן השרשים

וראויה על זה כל המורה במורה (דף ע"ו) אלה ושבע מאות קלין ומורין וגורות שוות ודוקין סופרים

ריבוי ופשטה דקרא ותן כיה (גיפין דף ע"ו). וכן (י') החירו שבה המורה לקבוע ההדס כמו שפיעו (ר"ה דף כ"ח). על פי חז"ל מהללן עמו וקשיות המעשים קיים מהללן

לבו ואמנו ומקלל אוהם עלה נאמר במורה לה מקלל אהך אלה שחייב מיתה למי שסבה או קלל שנאמר להם ולדומים

מדינותא מואב

קרא וזה על הנה ספרו ולפני כבוד י' ומ"ג ה' ה' ספרו כעשה כי מלא. ונראה שגם שגם אלה שחייב מיתה למי שסבה או קלל שנאמר להם ולדומים

במה היא אמת או בלתי אמת, אין זו הסבה. אבל הסבה כי כל מה שיוציא אדם ענינים מן השרשים

וראויה על זה כל המורה במורה (דף ע"ו) אלה ושבע מאות קלין ומורין וגורות שוות ודוקין סופרים

ריבוי ופשטה דקרא ותן כיה (גיפין דף ע"ו). וכן (י') החירו שבה המורה לקבוע ההדס כמו שפיעו (ר"ה דף כ"ח). על פי חז"ל מהללן עמו וקשיות המעשים קיים מהללן

לבו ואמנו ומקלל אוהם עלה נאמר במורה לה מקלל אהך אלה שחייב מיתה למי שסבה או קלל שנאמר להם ולדומים

מורלת אריך. אומרין הוא עד שלח יאמר יע לי מ. אמר ובה אמר שלח את אביך בן אביך בן אביך

פיק העמקין (פ"ה) ולכן אמרי שיהיה ראה כי פ. מפושט דמורי

מ"ה ח"ל לא דמי לגושן מ"ה וליפוסה דה אפי ורי וז"ל ע"ה מקמי על דמי המבדים היב מדמי הק"ו

ד"ה אב"ה חזק ע"ה מקמי על דמי המבדים היב מדמי הק"ו ממשמט דרש לא דמי הק"ו דכשתה ע"ה על פי שנת

ד"ה אב"ה חזק ע"ה מקמי על דמי המבדים היב מדמי הק"ו ממשמט דרש לא דמי הק"ו דכשתה ע"ה על פי שנת

ד"ה אב"ה חזק ע"ה מקמי על דמי המבדים היב מדמי הק"ו ממשמט דרש לא דמי הק"ו דכשתה ע"ה על פי שנת

ד"ה אב"ה חזק ע"ה מקמי על דמי המבדים היב מדמי הק"ו ממשמט דרש לא דמי הק"ו דכשתה ע"ה על פי שנת

ד"ה אב"ה חזק ע"ה מקמי על דמי המבדים היב מדמי הק"ו ממשמט דרש לא דמי הק"ו דכשתה ע"ה על פי שנת

יחד ד' הנזכר לעיל, (ז) ואע"פ ואומר דפלוגתא זו דפליגי הרב צעל הלכות והרמב"ם אי נמנה יראת חכמים למאזכר צפני עמנו זה נמשך אחר הפלוגתא דפליגי צאנזי ה' הנזכר לעיל, ותחלה נדקדק בפסוק למה לי תואר צ' שמות יחד ה' א-להיך,

ב' דהוי לי' למימר את ה' א-להיך ירא כמו שכתוב (קהלת יב) את הא-להים ירא, ומאי לשון תירא,

ג' באיזה סברה פליגי צה"ג והרמב"ם.

76 ונראה לי דקושיא חדא יצואר צאיך על ידי קושיא שלישי, והוא דמנינו להרמב"ם אפילו דבר שהוא דאורייתא רק שאינו מפורש מפי הקדוש צרוך הוא, רק למשה צסיני נאמרה צגזירה שזה או הלכה, אינו נכנס צמנין תרי"ג מצות, דכתב (ה' אישות פ"א) האשה ייקנית צג' דרכים צכסף ושטר וציאה, וכתב שטר וציאה מדאורייתא, וכסף מדברי סופרים, והקשו עליו רבים וכן שלימים, הא צש"ס משמע דהוא דאורייתא דפריך (קידושין

ב.) כסף מלך, ומשני גמר קיחה קיחה, וכן כחצו החכמים שצדורו להרמב"ם עלמנו מנה לי' זאת, הא כולהו ילפינן לכו מן החורה, והשיב להם כבר ביארתו צספרי י"ד שרשים שאפילו דבר שהוא הלכה למשה מסיני מדברי סופרים קרינן לי', ואין שום דבר שהוא מן החורה רק מה שהוא מפורש צחורה וכו' ועו"ש, (כל זה הובא בהשגות הרמב"ן לספר המצות בשורש ב') ולכך סבירא לי' דלא נכנס צמנין רק המפורש צחורה, והרמב"ן השיגו שם וכו'.

והגה יש להצין (ח) הא כל תרי"ג מצות משה אמרן כמו שדרשו חז"ל (מכות

בג:) רק שנים אמר הקדוש צרוך צמפורש, וסך תרי"א מצות אמרן משה, כמו שכתוב תורה צוה לנו משה, ואם כן הוא הדין כשאמרנו למשה צסיני מפי הקדוש צרוך הוא גם שלא נזכר צמפורש צחורה רק צגזירה שזה או הלכה מפי הגבורה מאי טעמא לא יכנס צמנין המצות ושיקרא דאורייתא.

וגראה לי דהרמב"ם לשיטתו חזיל (ט) דכצירא לי' דמאזכר ראשונה שאמר

נועם לתולדות

בעצמו, ולפי זה קשה למה לא יכנס במנין המצוות גם הנאמר הלכה למשה מסיני או הנלמד בגזירה שוה או בשאר מדות שהתורה נדרשת בהן, ומה נשתנו אלו מאלו, הלא הכל צוה לנו משה.

7 (ט) שיטת הרמב"ם הוא דאנכי ה' אלקיך הוא ממנין התרי"ג מצוות, וכשאמרה הקב"ה ה' כלולין בו כל התרי"ג מצוות, המצות עשה בהשם "הויה" ומצות לא תעשה בשם "אלקיך" דבר שאי אפשר לאוון לשמוע, ואחר כך פירש אותן משה וכתבן כל אחת במקומו, לכן סובר דרק מה שכתוב ומפורש בתורה נחשב מתרי"ג

שהוא שליח מהקב"ה, אבל לא שיש איזה אמיתת עצם במרעה"ה כי זה כבר נחשב לשתוף להקב"ה ת"ו אשר אנחנו מוזהרים עליו.

76 (ז) הרמב"ם סובר דאנכי ה' אלקיך הוא ממנין התרי"ג מצוות, והבה"ג סובר דאנכי אינו ממנין המצוות רק הוא משל למלך שבא למדינה אמר קבלו מלכותי ואחר כך אגזור גזירות עליכם, כן הודיעם בתחלה אנכי ה', ואחר שקבלו מלכותו התחיל לצוות לא יהי לך וכל התורה כולה. ל

(ח) תורה בגימטריא תרי"א, זאת צוה לנו משה, דאנכי, ולא יהי לך, אמר לנו הקב"ה

הקדוש צרוך הוא אנכי כלולין אפילו צדיצור כל ה לאוון לשמוע, ואחי ס צפרטות כל דבור צפני כ צחורה כל אחת על מקו צה"ג חזיל לשיטתו כי אני רק לא יהי' לך א-להים צ' מצות, ואינו ענין לכלול לא תעשה, רק משה אמר הוא הדין כל מצות ; הגבורה צגזירה שזה או נכנס צמנין, וגם מה שדו צי"ג מדות כמו ר' עקיבא ה' א-להיך תירא לצבות ו נכנס צמנין תרי"ג.

כך נראה לי על פי פו לחות לשון צה"ג (י)

מצוות ולא הנלמד מגזי מדות, כי אלו לא היו כלו ומתורץ למה נאמרו השני

(י) לשיטת הבה"ג המצוות, והמצוות התחילו תעשה פסל, והם נחשב תעשה מעשרת הדברות, שמצות עשה יהיו כלולין מעתה אי אפשר לומר בדבור ראשון, רק כולו הגבורה, ואם כן אין לכ יותר ייחוס מהמצוות הו שוה או שאר הי"ג מדו הנלמד מאיזה דרוש מהי במנין התרי"ג מצוות.

(יא) כשנדייק לשון הוא סובר כהרמב"ם ז

ספר תולדות יעקב יוסף
 מוגה"ר יעקב יוסף בע"פ
 הוצאת זכרון

הקדוש צרוך הוא חנכי ה' א-להיך זו היו כלולין אפילו בדיבור כל המלות מה שאי אפשר לחזן לשמוע, ואחי משה רבינו ופירשן בפרעות כל דבור צפני עלמו לישראל, וכחצם בחורב כל אחת על מקומו, (ו) מה שאין כן צה"ג חזיל לשיטתו כי חנכי אינו צמנין המלות רק לא יחי' לך א-להים אחרים על פני הם צ' מלות, ואינו ענין לכלול המלות עשה צמנות לא תעשה, רק משה אמרן מפי הגבורה, ולכן הוא הדין כל מלות שנאמרו למשה מפי הגבורה בגזירה שוב אז מי"ג מדות גם כן נכנס צמנין, וגם מה שדרשו חכמים אחר כך צי"ג מדות כמו ר' עקיבא שדרש (ב"ק מא:): את ה' א-להיך תירא לרבות תלמידי חכמים גם כן נכנס צמנין תרי"ג.

צעל הלכות גדולות נחזון למה שכתב הרמב"ם צמנות זו ושוב לא קשה מידי מן כדו את חציך שהקשה עליו הרמב"ם, והוא דזכרנו לעיל מאמר של ר' שמלאי (מכות כג:): תרי"א מלות וזה לנו משה וצ' מלות נאמרה מפי הגבורה, והם א' מלות עשה הרמוז צעס הוי', וב' מלות לא תעשה הרמוז צעס א-להים כאשר נבאר אחר כך, (יב) וזה שאמר חנכי ה' א-להיך, כי (תהלים סב) אחת דבר א-להים שחיס זו שמעתי, כי א-להים קאי על לא תעשה שאמר אחר כך לא יחי' לך א-להים אחרים על פני.

כך נראה לי על פי פשט, אבל אי דייקת נחות לשון צה"ג (וא) תראה דגם שהרב

והנה (יג) אותיות תירא הוא אותיות תרי"א וגם אותיות ירא"ת, וצ"כ יוצן שאמר את ה' א-להיך תירא שהוא יראת חכמים שכתב צה"ג, וראה לומר כי צא להודיענו כי

נועם לתולדות

מצוות ולא הנלמד מגזירה שוה או משאר מדות, כי אלו לא היו כלולין באנכי ה' אלקיך, ומתורץ למה נאמרו השני שמות י'הוה א-להיך. **ד** (י) לשיטת הבה"ג אנכי אינו ממנין המצוות, והמצוות התחילו מן לא יהי' לך ולא תעשה פסל, והם נחשבים שני מצוות לא תעשה מעשרת הרברות, ומובן שאי אפשר שמצוות עשה יהיו כלולין במצוות לא תעשה, מעתה אי אפשר לומר שכל המצוות נכללו בדבור ראשון, רק כולם אמרם משה מפי הגבורה, ואם כן אין למצוה מפורש בתורה יותר ייחוס מהמצוות הבאים על ידי גזירה שוה או שאר הי"ג מדות, ולכן לשיטתו כל הנלמד מאיזה דרוש מהי"ג מדות גם כן נכנס במנין התרי"ג מצוות. **ל**

מהתרי"ג מצוות, דבוראי אינו חולק על מדרש ר' שמלאי תורה צוה לנו משה הם תרי"א מצוות, ואנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו, אמנם הגם דלשיטת הבה"ג לא נחשב אנכי מהתרי"ג מצוות, אבל בהשם הוי"ה הנזכר סמוך לאנכי נכללו כללות המצוות עשה, ובהשם א-להיך הסמוך לאנכי נכללו כללות המצוות לא תעשה.

(יב) אחת דבר אלקים שתיים זו שמענו, הכוונה שבדבור האחת של הקב"ה שהוא אנכי ה' אלקיך, שמענו ונכללו בו שנים, היינו המצוות עשה בהשם "הוי"ה" והמצוות לא תעשה בהשם "אלקיך" הרומז על אומרו אחר כך לא יהי' לך אלהים אחרים.

ד (יג) "תירא" הוא אותיות "יראת" וגם אותיות "תרי"א", שהם מנין המצוות שנאמרו למשה מסיני, ולכן דייק הכתוב לכתוב

(יא) כשנדייק לשון הבה"ג נמצא שגם הוא סובר כהרמב"ם דיראת חכמים אינו

רק שתי מלות שמענו מפי הגבורה והוא נרמז בתורם ה' א-להיך כנזכר לעיל, אבל סך מלות גימטריא יראת הוא מדרש חכמים, וזה שרימז בעל ה"ג יראת חכמים על כלל המלות, והרמז"ם סבר כנזכר לעיל והשיג עליו וזה אינו, וזאתה נמשך גם כן ממילא לירא מתלמידי חכמים אחר שהם עיקר התורה והמלות והבן, מאמר הש"ס (יד) גם כן יש לפרש צמח שאמר לרבות תלמידי חכמים, כי שורש ל' הוא ג' צמספר קטן כמדת, ואם כן הוא גם כן חרי"א שנמסר לתלמידי חכמים לדרוש, ולכן מהם יש לירא וק"ל.

איברא נראה (טו) דגם הרמז"ם לא פליג על צה"ג צגוף המלוה ולומר שאין זה מלוה יראת חכמים, אם ושלוס מלומר זה, רק סצירה ל' שאין לורך לייחד על זה מלוה צפני עצמו רק הוא נכלל בכלל יראת השם

יחצרך, ויואלין מזח דבר חדש, והוא דקשיא לו צמח שאמר חז"ל (כתובות קיא:) ובו תדבק הדבק בתלמידי חכמים, דלכאורה הויליחו הדבר מפשוטו דהמלוה שידבק בו יחצרך דוקא, ורבותינו ז"ל אמרו הדבק בתלמידי חכמים, ועוד לר' עקיבא ואינך דדרשו את ה' א-להיך תירא לרבות תלמידי חכמים, ומאי טעמא לא דרשי הכי ואהבתי את ה' א-להיך לרבות תלמידי חכמים.

הגם (טז) דראיתי בשל"ה צשער האותיות (אס:) דרש כך גם כן יעו"ש, אבל קשה על הש"ס דלא דרשי כך.

ונראה לי דקשיא חדא יצואר צחידך, ואתי הרמז"ם לתלמידי שאין לך דבר בעולם נפרד ממנו יחצרך הן אהבתי ויראתי וכיוצא בזה, (יז) והוא דקבלתי מפי חכמים וסופרים דבר גדול נמלא בעולם, והוא ענין

נועם לתולדות

8

"תירא" ולא כתב "ירא" כנאמר בקהלת את אלקים "ירא" לפי שבא לרמז על התרי"א מצוות, ואמר "יראת" חכמים הכוונה שמצוות של בגימטריא "יראת" הוא מדרש חכמים, והם כלל המצוות, והרמב"ם חשב שבה"ג חושב יראת חכמים עצמו למצוה, ולכן השיג עליו, אבל הבה"ג נתכוין רק לומר שהמצוות מנין "יראת" שדרשו החכמים הם מצוות התורה, ומזה נמשך ממילא יראה מהת"ח מאחר שהם עיקר התורה והמצוה, ומתורץ למה לא נאמר ירא רק תירא..

(יד) מאמרם ז"ל "לרבות" ת"ח, יתכן הכוונה שאם נחשוב אות ל' במספר קטן הוא שלשה, ואז תיבות לרבות בגימטריא "תרי"א" הנמסר לחכמים לדרוש איזהו בכלל מצות עשה, ואיזהו בכלל לא תעשה, ולכן יש לירא מהת"ח. (טו) הרמב"ם סובר שאין צריך לייחד

מצוה על יראת חכמים, שהוא נכלל במצות את ה' אלקיך תירא, דהנה על ובו תדבק דרשו חז"ל וכי אפשר לאדם להדבק בשכינה אלא הדבק בת"ח, והי' קשה להרמב"ם הלא פשט הכתוב ובו תדבק הוא לידבק בו ית' בעצמו, והיאך הוציאו הכתוב מפשוטו, וגם מדוע לא דרשו גם "את" הנאמר אצל ואהבת את ה' אלקיך לרבות ת"ח.

(טז) השל"ה הקדוש דורש "את" הנאמר אצל ואהבת את ה' אלקיך הוא לרבות ת"ח שמצוה לאהוב הת"ח.

(יז) כל המדות נמצאים בכל העולמות, וכן מדות אהבה ויראה יש בכל העולמות, אצילות, בריאה, יצירה, ועשיי', וכן בזה העולם שהוא עולם העשיי' יש בכל הנבראים בחינת יראה עד שורש היראה למעלה.

יראה ואהבה שנמלא צנ צריאה, יצירה, עשיי', וצנ נמלא דבר זה, והוא שצנצנאים, כי העכצר יו והחחול יש לה יראה ו הזאצ, והזאצ מן הא שצחיות, וכן צעופות, ו חלש מהגבור, ומוראה הנבראים שצנני אדם עד שורש כל היראה, דאמרי א-להיך שאל מעמך כי א-להיך, ופריך צש"ס ו מלחא זוערתי היא הא צרוך הוא בעולמו וכו' חולרו, ומשני אין לגבי ו בזה להקשות הא זה זוערתי.

ונראה (יח) דמח שאמנו ה' א-להיך אינו זוערתי, רק לפי שיש בו

(יח) זה שאמר כי א הכוונה שהיראה הוא ז הכתוב מזהיר שלא יהי' שאין לאדם להתירא רי הש"ס אין לגבי משה אולי הכוונה כפשוטו היראה הוא דבר קטן, א הכתוב).

(יט) החובת הלבבו עובד רק ע"ז אחת, לנעבדיו, כי לכל אחד ע אבל החכם אינו עובד ו אחד יחיד ומיוחד.